

กรอบการพัฒนาผลประโยชน์แห่งชาติของไทย ต่อความร่วมมือกับเขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า ด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยว

ศุภาพิชญ์ สุวรรณโณ*, ฤทธยา พรหมเวศ**,
กัมมพร รักสอน***, วิลาสินี พิบูลย์เศรษฐ์****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนากรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า (2) เพื่อศึกษาผลประโยชน์แห่งชาติด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยวของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คน ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการ และได้นำเอาทฤษฎีภูมิภาคนิยม ทฤษฎีผลประโยชน์แห่งชาติ ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวกับ แนวคิดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบความร่วมมือของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าสามารถจำแนกได้ 7 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบความร่วมมือเชิงการพัฒนาแบบองค์รวม (2) รูปแบบความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ (3) รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการ (4) รูปแบบความร่วมมือเชิงเครือข่าย (5) รูปแบบความร่วมมือเชิงเศรษฐกิจ (6) รูปแบบความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม และ (7) รูปแบบความร่วมมือเชิงโลจิสติกส์และการค้าข้ามพรมแดน นอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบความร่วมมือของไทยทั้ง 7 รูปแบบนั้นล้วนมีส่วนสนับสนุนให้ผลประโยชน์แห่งชาติด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยมีทิศทางเชิงบวกทั้งในมิติด้านโลจิสติกส์และการท่องเที่ยว ภาครัฐจึงควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชายแดน

คำสำคัญ: กรอบความร่วมมือ, ความร่วมมือไทย-จีน, เศรษฐกิจพิเศษชายแดน, เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า, ผลประโยชน์แห่งชาติ, ด้านโลจิสติกส์, ด้านการท่องเที่ยว

* นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*** อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

**** อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The developing framework of Thailand's national interests in cooperating with the Mengla border special economic zone towards logistics and tourism

Supapit Suwanno*, Krissada Promvek**,
Katsamaporn Rakson***, Wilasinee Piboonsate****

Abstract

This research aims to: (1) examine the patterns of Thailand's economic cooperation framework development within the Mengla Border Special Economic Zone; and (2) analyze Thailand's national interests in the areas of logistics and tourism within this zone. This study adopts a qualitative research approach, employing documentary analysis and semi-structured interviews. A total of 12 key informants were selected, representing stakeholders from the public sector, the private sector, and business operators. The study employs Regionalism Theory, National Interest Theory, Linkages Politics Theory, and the concept of Special Economic Zones as an analytical framework to examine The developing framework of Thailand's national interests in cooperating with the Mengla border special economic zone towards logistics and tourism. The study found that Thailand's cooperation framework can be classified into seven models: (1) the Comprehensive Development Cooperation Model, (2) the Strategic Cooperation Model, (3) the Integrated Cooperation Model, (4) the Network-Based Cooperation Model, (5) the Economic Cooperation Model, (6) the Tourism and Cultural Cooperation Model, and (7) the Cross-Border Logistics Cooperation Model. Furthermore, the findings indicate that all seven forms of cooperation contribute positively to Thailand's national economic interests in both logistics and tourism. Accordingly, the Thai government should further enhance transportation and logistics infrastructure, strengthen collaboration among public agencies, private-sector actors, and local entrepreneurs, and promote sustainable development in border areas. Such efforts would help maximize the benefits of cross-border cooperation and reinforce Thailand's long-term competitiveness within the regional economy.

Keywords: Cooperation framework, Thailand-China Cooperation, Border Special Economic Zone, The Mengla Border Special Economic Zone, Thailand's national interests, Logistics, Tourism.

* Master's Degree Student in Political Science, Department Of International Relations, Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University

** Lecturer, Department of International Relations, Faculty of Political Sciences Ramkhamhaeng University

*** Lecturer, Department of International Relations, Faculty of Political Sciences Ramkhamhaeng University

**** Lecturer, Department of International Relations, Faculty of Political Sciences Ramkhamhaeng University



บทนำ

ภายหลังสิ้นสุดสงครามเย็น ระบบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจมากขึ้นส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการขยายการค้า การลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค (กุลลิณี มุทธากลิน, 2559) ไทยได้มีการปรับนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว นับตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ไทยได้เข้าร่วมกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจสำคัญหลายกรอบ อาทิ เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation : APEC) และโครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion : GMS) ซึ่งกรอบความร่วมมือเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อขยายโอกาสทางการค้า การลงทุน และเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคใกล้เคียง พร้อมทั้งสนับสนุนบทบาทของไทยในฐานะศูนย์กลางการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของภูมิภาค (Asian Development Bank, 2023) อันเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันผลประโยชน์แห่งชาติด้านเศรษฐกิจของไทย

ในช่วงทศวรรษ 2000 ไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การค้าชายแดน และการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาคมากยิ่งขึ้นเพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าและการลงทุนในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง เห็นได้จากไทยได้เพิ่มบทบาทเชิงรุกทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคมากยิ่งขึ้น โดยเร่งขยายข้อตกลงเขตการค้าเสรีทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงการริเริ่มกรอบความร่วมมือใหม่ (ณรงค์ชัย อัครเศรณี, 2547) เช่น ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่างกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ ไทย และเวียดนาม (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy : ACMECS) ควบคู่กับการผลักดันแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดน เพื่อรองรับการขยายตัวของการค้าชายแดน การค้าผ่านแดน และการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตในระดับภูมิภาคอาเซียน (กระทรวงการต่างประเทศ, 2564)

เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 2010 การขยายบทบาทของจีนภายใต้ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ได้ส่งผลให้พื้นที่ชายแดนของจีนมีความสำคัญเพิ่มขึ้นทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ (สุมาลี สุขदानนท์, 2562) เนื่องจากถูกใช้เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงการค้า การลงทุน และโครงสร้างพื้นฐานระหว่างจีนกับประเทศเพื่อนบ้าน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ภายใต้บริบทดังกล่าว เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า (Mengla Border Economic Cooperation Zone) ในมณฑลยูนนาน ซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2015 ได้รับการพัฒนาให้เป็นประตูสำคัญในการเชื่อมโยงจีนตอนใต้กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, 2556) โดยอาศัยที่ตั้งบนแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic

Corridor: NSEC) และเส้นทาง R3A ที่เชื่อมโยงจีน ลาว และไทยเข้าด้วยกัน สำหรับไทยเมืองหมิงล่ามีความสำคัญในฐานะจุดยุทธศาสตร์ที่เชื่อมต่อการค้า การขนส่ง และการท่องเที่ยวระหว่างไทยกับจีน อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางที่จีนใช้ขยายตลาดและเครือข่ายเศรษฐกิจสู่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, 2556) ส่งผลให้ไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะประตูเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและศูนย์กลางการคมนาคมของอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง

ในมิติของผลประโยชน์แห่งชาติ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าจึงมีความสำคัญต่อไทยในสองด้าน ได้แก่ ด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยว กล่าวคือ พื้นที่ดังกล่าวเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญของการขนส่งสินค้าและห่วงโซ่อุปทานระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Zeng, 2012) ขณะเดียวกันพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นเส้นทางสำคัญสำหรับการเดินทางและการเคลื่อนย้ายของนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนระหว่างไทย-จีน และประเทศในภูมิภาค ซึ่งความเชื่อมโยงดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของไทยในช่วงรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (พ.ศ. 2557–2566) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ การส่งเสริมการค้าชายแดน และการใช้การท่องเที่ยวเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

อย่างไรก็ตาม แม้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าจะมีบทบาทเพิ่มขึ้นต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทย แต่กลับพบว่าไทยและจีนยังไม่มีกรอบความร่วมมือเชิงนโยบายที่เป็นทางการเกี่ยวกับพื้นที่ดังกล่าวโดยตรง แตกต่างจากกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ที่มีข้อตกลงหรือกลไกความร่วมมือรองรับอย่างชัดเจน ในทางตรงกันข้ามกลับปรากฏความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในเชิงปฏิบัติระหว่างไทยกับเมืองหมิงล่าอย่างต่อเนื่อง (Mao Hanying, 2014) ทั้งในด้านการค้าผ่านแดน การขนส่งสินค้า การท่องเที่ยวผ่านแดน ปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามารถเกิดขึ้นและพัฒนาได้ในอนาคต

เนื่องจากงานศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การกำหนดนโยบาย และการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ เป็นสำคัญ แต่การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในบริบทของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่ากลับได้รับความสนใจค่อนข้างจำกัด ทั้งที่พื้นที่ดังกล่าวกำลังมีบทบาทสำคัญในฐานะจุดเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะไทย แม้จะยังไม่มีกรอบความร่วมมือเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรม ดังนั้น ช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าวจึงสะท้อนประเด็นทางวิชาการที่สำคัญอันเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ภายใต้บริบทดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงเลือกนำเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่ามาเป็นกรณีศึกษา เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนากรอบความร่วมมือและผลประโยชน์แห่งชาติด้านเศรษฐกิจของไทยในช่วงรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยมุ่งเน้นสองมิติหลัก

ได้แก่ ด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าแม่ไทยและจีนยังไม่มีความร่วมมือเชิงนโยบายโดยตรงในพื้นที่ดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติกลับปรากฏกิจกรรมทางเศรษฐกิจและความเชื่อมโยงในเชิงปฏิบัติระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหนึ่งล้าสะท้อนถึงพลวัตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือในอนาคต โดยเฉพาะบทบาทของไทยในฐานะจุดเชื่อมโยงระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.1 เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนากรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหนึ่งล้า
- 1.2 เพื่อศึกษาผลประโยชน์แห่งชาติด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยวของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหนึ่งล้า

ขอบเขตการวิจัย

- 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการพัฒนากรอบความร่วมมือและผลประโยชน์แห่งชาติด้านเศรษฐกิจของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหนึ่งล้า
- 1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่การศึกษา คือ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เนื่องจากอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงรายเป็นประตูหน้าด่านของไทยที่ใกล้กับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหนึ่งล้ามากที่สุด
- 1.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบการพัฒนากรอบความร่วมมือและผลประโยชน์แห่งชาติของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหนึ่งล้า กรณีศึกษา ด้านโลจิสติกส์ และด้านการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี ค.ศ.2014 จนถึงปี ค.ศ. 2023 เนื่องจากเป็นช่วงระยะเวลาที่รัฐบาลไทยภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (สมัยที่ 1 – สมัยที่ 2) ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ และการผลักดันผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นรูปธรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1.1 กรอบความร่วมมือ หมายถึง ข้อตกลงหรือขอบเขตที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรหรือประเทศต่าง ๆ ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ เพื่อบรรลุผลประโยชน์ร่วมกัน โดยกรอบความร่วมมือนั้นมักจะมีการกำหนดข้อตกลง เงื่อนไข และวิธีการดำเนินงานที่ชัดเจน เช่น การลงนามในข้อตกลงร่วม การแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 ความร่วมมือไทย-จีน หมายถึง การดำเนินการความสัมพันธ์และกิจกรรมร่วมกันระหว่างไทยและจีน ภายใต้กรอบความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาค เพื่อส่งเสริม

ผลประโยชน์ร่วมกันด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และการท่องเที่ยว

1.3 เศรษฐกิจพิเศษชายแดน คือ เศรษฐกิจพิเศษชายแดนเชิงรายได้และเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเหมิงล่า

1.4 เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเหมิงล่า คือ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของจีน ตั้งอยู่ในมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายใต้ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative : BRI)

1.5 ผลประโยชน์แห่งชาติ ในงานฉบับนี้จะพิจารณาเฉพาะ 2 ด้าน คือ ด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น

1.6 ด้านโลจิสติกส์ หมายถึง การจัดระบบการดำเนินงาน

1.7 ด้านการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ไม่มากกว่า 1 ปี ติดต่อกัน) เดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อการพักผ่อน หย่อนใจ ติดต่อดูธรรมชาติและวัตถุประสงคใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.1 เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการพัฒนากรอบความร่วมมือด้านเศรษฐกิจของไทย เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเหมิงล่า

1.2 เพื่อให้ทราบถึงผลประโยชน์ด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยวของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเหมิงล่า

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดภูมิภาคนิยม (Regionalism) หมายถึงการรวมกลุ่มและความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกัน โดยพัฒนาการของแนวคิดนี้แบ่งออกเป็น 2 ช่วง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557) คือ ภูมิภาคนิยมเก่า ซึ่งเกิดในช่วงสงครามเย็นเน้นความมั่นคงและการเมือง มีมหาอำนาจเป็นผู้กำหนดทิศทาง ในขณะที่ภูมิภาคนิยมใหม่เกิดขึ้นหลังทศวรรษ 1980 ซึ่งเน้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การพัฒนา และการเชื่อมโยงในหลายมิติ เช่น การค้า การลงทุน และการเคลื่อนย้ายผู้คนมากกว่าการเน้นเฉพาะความมั่นคงแบบเดิม ฉะนั้นแนวคิดนี้จึงถูกนำมาอธิบายให้เห็นระดับโครงสร้างว่า ความร่วมมือระหว่างไทยกับจีนภายใต้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเหมิงล่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยมีเส้นทาง R3A ระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ และความร่วมมือระดับภูมิภาคเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงไทย และจีน

2. แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติของ Morgenthau อธิบายว่ารัฐดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อรักษาและแสวงหาผลประโยชน์ของตนเอง ทั้งในด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ โดยผลประโยชน์

แห่งชาติแบ่งได้ 2 ประเภท คือ ผลประโยชน์ทางตรง มักเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์และอธิปไตยของรัฐ ในขณะที่ผลประโยชน์ทางอ้อม มุ่งเสริมสร้างความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองในระยะยาว โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ. (Morgenthau, 1968) แนวคิดจึงถูกนำมาอธิบายถึงผลประโยชน์ของรัฐไทยว่า การพัฒนาความร่วมมือของไทยกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าเป็นกลไกหนึ่งในการแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจของไทย โดยเฉพาะด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยว ซึ่งช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

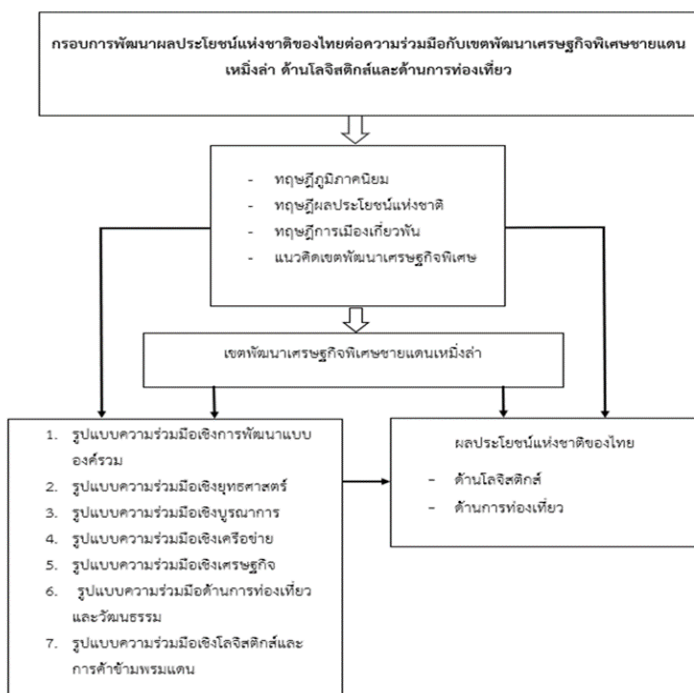
3. ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน (Linkage Politics) Rosenau ได้อธิบายว่านโยบายต่างประเทศและความร่วมมือระหว่างประเทศเกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ (Rosenau, 1969) โดยปัจจัยภายใน เช่น นโยบายรัฐ ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ บทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการ ส่วนปัจจัยภายนอก เช่น ความสัมพันธ์ไทย-จีน กรอบความร่วมมืออาเซียน-จีน อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง และยุทธศาสตร์ของจีน แนวคิดนี้จึงอธิบายให้เห็นว่าความร่วมมือไทย-จีนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าไม่ได้เกิดจากปัจจัยระหว่างประเทศเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายภายในของไทยกับบริบทภายนอกของภูมิภาคและจีน

4. แนวคิดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน Bui Thi Minh Tam อธิบายว่าเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเป็นกลไกเชิงพื้นที่ที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ ตั้งอยู่บริเวณพรมแดนเพื่อส่งเสริมการค้าข้ามแดน การลงทุน และการบูรณาการเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Bui Thi Minh Tam, 2019) ดังนั้น แนวคิดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจึงถูกนำมาใช้อธิบายในระดับพื้นที่ได้ว่า เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างไทยกับจีน (Zeng, 2012) โดยอาศัยข้อได้เปรียบด้านที่ตั้งบนแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor: NSEC) และเส้นทาง R3A ในการสนับสนุนการค้า การลงทุน การขนส่งสินค้า และการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน พื้นที่ดังกล่าวจึงมิได้เป็นเพียงจุดผ่านแดนทางภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน การกระจายสินค้า และการเคลื่อนย้ายผู้คนในระดับภูมิภาค (Zhao, 1996) อันส่งผลต่อการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับจีน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนและการบูรณาการทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคภายใต้บริบทของลัทธิโลกาภิวัตน์ (มาลีวรรณ, 2543)

กล่าวโดยสรุปการศึกษารอบการพัฒนาผลประโยชน์แห่งชาติของไทยต่อความร่วมมือกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าสามารถอธิบายได้ผ่านการบูรณาการแนวคิดภูมิภาคนิยม แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติ ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน และแนวคิดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ที่มองว่าโครงสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคเป็นปัจจัยแวดล้อมสำคัญที่เปิดโอกาสให้ไทยแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติด้านเศรษฐกิจผ่าน

กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและภายนอกของรัฐ โดยมีเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิ่งล่าเป็นพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ในการแปลงนโยบายและความร่วมมือให้เกิดผลในทางปฏิบัติในอนาคต ทั้งนี้ ผลประโยชน์แห่งชาติที่ไทยคาดว่าจะได้รับจากความร่วมมือดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ในสองมิติสำคัญ ได้แก่ ด้านโลจิสติกส์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่ง และห่วงโซ่อุปทานในระดับภูมิภาค และด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเดินทางข้ามพรมแดน การขยายตลาดนักท่องเที่ยว และการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากกิจกรรมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย



วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเรื่องกรอบการพัฒนาผลประโยชน์แห่งชาติของไทยต่อความร่วมมือกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิ่งล่าด้านโลจิสติกส์และการท่องเที่ยว ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจชายแดนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

ได้แก่ (1) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยนักวิชาการด้านจีนศึกษาและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน การผ่านแดน และการส่งเสริมการท่องเที่ยว (2) กลุ่มภาคเอกชน จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรที่มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจการค้า และการลงทุนของจังหวัดเชียงราย และ (3) กลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 6 คน ประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ผู้ประกอบการโรงแรม และผู้ขับรถบรรทุกสินค้าข้ามแดน ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติให้เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจชายแดนไทย-จีน และมีประสบการณ์ในการดำเนินงานหรือประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหา โอกาส และแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านโลจิสติกส์และการท่องเที่ยวระหว่างไทยกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าได้อย่างรอบด้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ แบบสัมภาษณ์ได้รับการพัฒนาจากการทบทวนเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหาและภาษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำไปใช้จริง นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงและสมุดบันทึกเพื่อช่วยให้การเก็บข้อมูลมีความครบถ้วนและถูกต้อง

3. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากทั้งแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 คน ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 20-30 นาทีต่อราย พร้อมบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลประกอบ ส่วนข้อมูลทุติยภูมิได้จากการศึกษาหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานวิชาการ เอกสารราชการ และเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัย โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดและขั้นตอนการวิจัยให้ผู้ให้ข้อมูลทราบก่อนการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งขอความยินยอมในการให้ข้อมูลและการบันทึกเสียง ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะปฏิเสธหรือยุติการให้ข้อมูลได้ทุกเมื่อโดยไม่ส่งผลกระทบใด ๆ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล โดยไม่นำเสนอข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้และใช้ข้อมูลที่ได้รับเพื่อประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยเริ่มจากการถอดความข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล อ่านและทบทวนข้อมูลซ้ำหลายครั้งเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหา ก่อนดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยแล้วจึงวิเคราะห์เชิงประเด็นและตีความข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ก่อนนำเสนอผลการศึกษารูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องกรอบการพัฒนาผลประโยชน์แห่งชาติของไทยต่อความร่วมมือกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า ด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยวเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน 12 คนซึ่งคัดเลือกจากกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจชายแดน รวมถึงการพัฒนาด้านโลจิสติกส์และการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและจีน เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนากรอบความร่วมมือของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า และวิเคราะห์ผลประโยชน์แห่งชาติของไทยที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือดังกล่าว

ผลการศึกษาจากเอกสารพบว่าการพัฒนาผลประโยชน์แห่งชาติของไทยต่อความร่วมมือกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า สามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดภูมิภาคนิยมใหม่ ผลประโยชน์แห่งชาติ และทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน โดยความร่วมมือดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้บริบทของการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับจีน ซึ่งส่งผลต่อการเสริมสร้างผลประโยชน์แห่งชาติของไทยในด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเชียงรายและเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่ามีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจร่วมกัน โดยอาศัยเส้นทางคมนาคมสำคัญ เช่น เส้นทาง R3A และเครือข่ายคมนาคมภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการค้าชายแดน การขนส่งสินค้า และการท่องเที่ยวระหว่างไทยกับจีน

1. รูปแบบการพัฒนากรอบความร่วมมือระหว่างไทยและจีนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลจากภาครัฐพบว่า นักวิชาการจากสำนักวิชาจีนวิทยาามุมมองเกี่ยวกับการพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทยและจีนว่า ควรอาศัยการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานและศักยภาพทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะการใช้เส้นทาง R3A เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และประสบการณ์ระหว่างกัน โดยใช้จุดแข็งของแต่ละประเทศ เช่น ความเชี่ยวชาญด้านเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวของไทย และศักยภาพด้านโลจิสติกส์ของจีน เพื่อสร้างประโยชน์ร่วมกันและสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

ผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ศุลกากรด่านเชียงของมีมุมมองว่า ความร่วมมือระหว่างไทยและจีนควรมีลักษณะเป็นความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ที่มุ่งสร้างความเชื่อมโยงด้านเศรษฐกิจ การค้า และการขนส่ง โดยมีเป้าหมายในการยกระดับด่านเชียงของให้เป็นประตูการค้าสำคัญของอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบศุลกากรอิเล็กทรอนิกส์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการค้าแบบเรียลไทม์ และการปรับมาตรฐานการ

ตรวจสอบสินค้าให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกทางการค้าและลดข้อจำกัดในการผ่านแดน

ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ศุลกากรด่านเชียงของอีกหนึ่งรายมีความคิดเห็นสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงราย โดยเห็นว่าการพัฒนากรอบความร่วมมือระหว่างไทยกับจีนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนห่มิ่งลำควรดำเนินการในลักษณะของความร่วมมือเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า การคมนาคม และการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ชายแดนให้สามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เจ้าหน้าที่ศุลกากรด่านศุลกากรเชียงของอีกหนึ่งรายมีมุมมองว่า การพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทยและจีนควรมีลักษณะเป็นการพัฒนาเชิงเครือข่าย ที่เน้นการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนของทั้งสองประเทศให้ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการด่านชายแดน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์และการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางศุลกากร

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มีการสัมภาษณ์ภาคเอกชน ซึ่งภาคเอกชนสะท้อนให้เห็นว่า ความร่วมมือระหว่างไทยและจีนควรมีลักษณะเป็นความร่วมมือเชิงเศรษฐกิจที่มุ่งสร้างโอกาสทางการค้า การลงทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของภาคธุรกิจในอนาคต โดยควรส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมมากขึ้นในด้านโลจิสติกส์ การเกษตร การแปรรูปสินค้า และการค้าชายแดน เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและสร้างรายได้แก่ผู้ประกอบการท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการพัฒนากลไกความร่วมมือทางธุรกิจ เช่น การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางเศรษฐกิจ การจับคู่ธุรกิจ และการส่งเสริมเขตอุตสาหกรรมร่วมชายแดน เพื่อขยายโอกาสทางการค้าและการส่งออก

ในส่วนของผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว (บริษัททัวร์) มีมุมมองว่า ควรเป็นการพัฒนาความร่วมมือที่เปิดโอกาสให้เกิดการเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวและบริการระหว่างสองประเทศอย่างเป็นระบบ รูปแบบความร่วมมือควรมุ่งเน้นการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวข้ามแดนเชื่อมโยงระหว่างเชียงรายสู่จีน ซึ่งจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในระดับชุมชน

ในขณะที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวอีกรายหนึ่งมีมุมมองว่า ควรมีลักษณะเป็นความร่วมมือเชิงการพัฒนาพื้นที่แบบครบวงจรที่ไม่เพียงเน้นด้านเศรษฐกิจและการค้าชายแดน แต่ยังคำนึงถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่กันไป เช่น การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรม การสร้างแพ็คเกจท่องเที่ยวข้ามพรมแดน และการพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยและปลอดภัย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากจีนและประเทศในภูมิภาคอาเซียน

สำหรับผู้ประกอบการโรงแรมมีมุมมองว่า ความร่วมมือระหว่างไทยและจีนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม รีสอร์ท และศูนย์บริการแบบครบวงจร เพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวจากจีนและประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการยกระดับมาตรฐานการบริการให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการด้านที่พักของทั้งสองประเทศ

ในส่วนของผู้ประกอบการในพื้นที่ที่มีประสบการณ์ด้านการขนส่งสินค้าข้ามพรมแดนมีมุมมองว่า การพัฒนากรอบความร่วมมือระหว่างไทย-จีนควรมีลักษณะเป็นความร่วมมือเชิงโลจิสติกส์และการค้าข้ามพรมแดนที่เน้นความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยของการขนส่งสินค้า จึงควรมุ่งพัฒนาระบบด่านศุลกากรให้ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการตรวจสอบเอกสารและติดตามสินค้าตลอดเส้นทางเพื่อให้การเคลื่อนย้ายสินค้าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดเวลารอคอย และลดต้นทุนในการขนส่ง

ผู้ประกอบการด้านการขนส่งอีกรายหนึ่งก็มีมุมมองสอดคล้องกันว่า การพัฒนาความร่วมมือควรเน้นการอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งสินค้าและการเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามพรมแดน โดยรูปแบบความร่วมมือควรพัฒนาระบบด่านชายแดนให้มีความคล่องตัวและปลอดภัย เช่น การจัดช่องทางด่านพิเศษสำหรับสินค้าประเภทต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยีตรวจสอบเอกสารล่วงหน้า และการจัดระบบติดตามรถขนส่งแบบเรียลไทม์ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถบริหารจัดการเวลาและต้นทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปจากการสังเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม สามารถจำแนกรูปแบบการพัฒนากรอบความร่วมมือระหว่างไทยและจีนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าออกเป็น 7 รูปแบบ ดังนี้ 1) รูปแบบความร่วมมือเชิงการพัฒนาแบบองค์รวม มุ่งพัฒนาความร่วมมือไทย-จีนแบบครบวงจร ครอบคลุมเศรษฐกิจ การค้า โลจิสติกส์ การท่องเที่ยว สังคม และการพัฒนาพื้นที่ชายแดน โดยอาศัยจุดแข็งของทั้งสองประเทศและกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเป็นฐานในการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) รูปแบบความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ มุ่งยกระดับด้านเชิงของและเมืองหมิงล่าให้เป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจและคมนาคมของภูมิภาค ผ่านการกำหนดนโยบายระยะยาว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเชื่อมโยงระบบศุลกากร 3) รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการ เน้นการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ ด่านศุลกากร และเทคโนโลยีดิจิทัลให้ทำงานเป็นระบบเดียว เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพ และเสริมความต่อเนื่องของห่วงโซการค้าไทย-จีน 4) รูปแบบความร่วมมือเชิงเครือข่าย มุ่งสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ผ่านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การพัฒนาศักยภาพ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาพื้นที่ชายแดน 5) รูปแบบความร่วมมือเชิงเศรษฐกิจ เน้นส่งเสริมการค้า การลงทุน และการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยให้ภาคเอกชนเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชายแดน เพิ่มโอกาสทางการค้าและขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ

ไทย 6) รูปแบบความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม มุ่งเน้นใช้การท่องเที่ยวและกิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ไทย-จีน พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน และผลักดันเชียงราย-เชียงของให้เป็นประตูการท่องเที่ยวสู่อินโดจีน 7) รูปแบบความร่วมมือเชิงโลจิสติกส์และการค้าข้ามพรมแดน มุ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งและการค้าชายแดน ผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ลดขั้นตอนราชการ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ เพื่อเพิ่มความเร็ว ความปลอดภัย และลดต้นทุนการขนส่ง

2. ผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจด้านโลจิสติกส์และการท่องเที่ยวของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิ่งล่า

2.1 การผลักดันผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจของไทยภายใต้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิ่งล่า แม้ว่าความร่วมมือระหว่างไทยกับจีนในบริบทดังกล่าวยังมีได้พัฒนาเป็นกรอบความร่วมมืออย่างเป็นทางการที่มีความชัดเจนในเชิงสถาบัน แต่ความร่วมมือของทั้งสองก็ปรากฏในลักษณะของความร่วมมือเชิงปฏิบัติผ่านกลไกชายแดนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน โดยเฉพาะในสองมิติหลัก ได้แก่ ด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยว ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวสะท้อนผ่านโครงการสำคัญ 3 โครงการ ประกอบด้วย โครงการด้านโลจิสติกส์ 2 โครงการ ได้แก่ โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงการขนส่งระหว่างไทยกับจีนตอนใต้ผ่านเส้นทาง R3A ซึ่งเส้นทางนี้จะช่วยลดต้นทุนและระยะเวลาในการขนส่ง เพิ่มประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์ และสนับสนุนการค้าชายแดน และโครงการรถไฟรางคู่สายเด่นชัย-เชียงราย-เชียงของ ซึ่งมีบทบาทในการยกระดับการขนส่งสินค้าปริมาณมากด้วยต้นทุนที่ต่ำลง ส่งผลให้สินค้าไทยมีศักยภาพการแข่งขันในตลาดจีนเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งยังเอื้อต่อการขยายตัวของการค้าและการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดน ขณะที่โครงการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ศูนย์บริการเดินทางท่องเที่ยวข้ามแดน ณ ด่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 (เชียงราย-ห้วยทราย) ซึ่งมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกการเดินทางด้วยระบบบริการแบบครบวงจร (One Stop Service) ซึ่งช่วยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะจากจีน และส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 ผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจ แม้ความร่วมมือเชิงปฏิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจะสามารถสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ไทยได้ในระดับหนึ่งแล้ว แต่ศักยภาพของความร่วมมือดังกล่าวยังสามารถขยายตัวได้อีก หากในอนาคตไทยและจีนสามารถยกระดับความสัมพันธ์ไปสู่กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจชายแดนที่มีความเป็นรูปธรรมและมีการบูรณาการเชิงนโยบายร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเอื้อต่อการใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งในมิติด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

1. ด้านโลจิสติกส์ คาดว่าจะเกิดการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมและระบบขนส่งระหว่างไทยและจีนอย่างไรรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อโครงการรถไฟรางคู่สายเด่นชัย-เชียงราย-เชียงของ

แล้วเสร็จและสามารถเชื่อมต่อกับเครือข่ายรถไฟจีน-ลาวได้อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการขนส่ง เพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน และเพิ่มศักยภาพในการกระจายสินค้าไปยังตลาดจีนและภูมิภาคอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่จะยกระดับบทบาทของจังหวัดเชียงรายให้เป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์และประตูการค้าสำคัญของไทยในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง อันจะนำไปสู่การขยายตัวของการค้า การลงทุน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องในระยะยาว

2. ด้านการท่องเที่ยว คาดว่าจะเกิดการขยายตัวของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากมณฑลยูนนานและพื้นที่ตอนใต้ของจีนที่สามารถเดินทางเข้าสู่ภาคเหนือของไทยได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ส่งผลให้จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับภูมิภาคมากกว่าการเป็นเพียงพื้นที่ทางผ่าน นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มที่จะเกิดการลงทุนเพิ่มขึ้นในธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยสร้างงาน กระจายรายได้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ชายแดน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความสำคัญของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งสองด้าน พบว่าผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผลประโยชน์ด้านโลจิสติกส์มีความสำคัญมากกว่าด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่มีบทบาทโดยตรงต่อการขับเคลื่อนการค้า การลงทุน และการเชื่อมโยงเศรษฐกิจข้ามพรมแดน ขณะที่ผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองมิติมีความสัมพันธ์เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ช่วยเพิ่มความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยว ขณะที่การเติบโตของภาคการท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นการใช้จ่าย การจ้างงาน และการกระจายรายได้ในระดับท้องถิ่น อันนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนแห่งลุ่มมีความสำคัญต่อผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจของไทยในฐานะพื้นที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างไทยและจีน แม้ว่าความร่วมมือเชิงปฏิบัติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้สร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ไทยทั้งในมิติด้านโลจิสติกส์และการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันยังสะท้อนถึงโอกาสในการต่อยอดความร่วมมือไปสู่ระดับที่มีความเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคตในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ผลประโยชน์ด้านโลจิสติกส์ถือเป็นผลประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญสูงสุด เนื่องจากเป็นรากฐานของการเชื่อมโยงการค้า การลงทุน และห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ขณะที่ผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเป็นผลประโยชน์เชิงต่อยอดที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจดังกล่าว โดยมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ กระจายโอกาสทางเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดน

ด้วยเหตุนี้ หากไทยสามารถใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์ โครงสร้าง

พื้นฐาน และกลไกความร่วมมือที่มีอยู่ ควบคู่กับการพัฒนากรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจชายแดนกับจีนให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ย่อมจะช่วยเสริมสร้างผลประโยชน์แห่งชาติทางเศรษฐกิจของไทยในระยะยาว ตลอดจนยกระดับบทบาทของไทยในฐานะศูนย์กลางความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสรุปที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ เรื่องกรอบการพัฒนาผลประโยชน์แห่งชาติของไทยต่อความร่วมมือกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิ่งล่า ด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยวพบว่าผลการวิจัยได้เพียงยืนยันข้อเสนอของแนวคิดภูมิภาคนิยมใหม่ แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติทฤษฎี และการเมืองเกี่ยวพันเท่านั้น แต่ยังไม่ช่วยขยายขอบเขตการอธิบายของทฤษฎีเหล่านี้ในบริบทพื้นที่ชายแดนของอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงด้วยประการแรก ผลการศึกษายืนยันแนวคิดภูมิภาคนิยมใหม่ของ Hettne ที่มองว่าความร่วมมือระหว่างประเทศในยุคหลังสงครามเย็นมิได้จำกัดอยู่เพียงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐหรือประเด็นด้านความมั่นคง หากแต่ขยายไปสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Hettne, 1999) โดยผลการศึกษาพบว่ารูปแบบความร่วมมือของไทยและจีนภายใต้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิ่งล่ามีลักษณะเป็นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในหลายมิติ ซึ่งสะท้อนผ่านรูปแบบความร่วมมือทั้ง 7 รูปแบบที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับยุทธศาสตร์จนถึงระดับปฏิบัติการ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่สำคัญกว่าการยืนยันทฤษฎี คือ การศึกษานี้ยังแสดงให้เห็นว่ากระบวนการสร้างภูมิภาค ในพื้นที่ชายแดนไม่ได้เกิดขึ้นจากกรอบความร่วมมือระดับมหภาคเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของแต่ละประเทศผ่านโครงสร้างพื้นฐาน เส้นทางคมนาคม และเครือข่ายทางเศรษฐกิจ ทำให้พื้นที่ชายแดนกลายเป็นหน่วยวิเคราะห์สำคัญของการสร้างภูมิภาคนิยมในยุคปัจจุบัน

ประการที่สอง ผลการศึกษายืนยันแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติของ Morgenthau ที่มองว่ารัฐดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อแสวงหาและรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตน แต่ในขณะเดียวกันก็ขยายความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของผลประโยชน์แห่งชาติในบริบทโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ ผลประโยชน์แห่งชาติของไทยที่ได้รับจากเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิ่งล่ามีได้อยู่ในรูปของอำนาจทางทหารหรือการควบคุมดินแดน หากเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ และการขยายกิจกรรมทางการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ผลประโยชน์ดังกล่าวจึงเป็น “ผลประโยชน์แห่งชาติทางอ้อม” (Indirect National Interest) ที่สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเสริมบทบาทของไทยในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

ประการที่สาม ผลการศึกษาสอดคล้องกับทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพัน ของ Rosenau ที่อธิบายว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกิดจากความเชื่อมโยงของผู้แสดงหลายระดับ ทั้งภาครัฐ

ภาคเอกชน และภาคประชาชน ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการดำเนินนโยบายของรัฐเท่านั้น โดยกรณีความร่วมมือระหว่างไทยกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า พบว่ามีการเชื่อมโยงกันผ่านกิจกรรมด้านการค้า การลงทุน โลจิสติกส์ และการท่องเที่ยว ซึ่งสะท้อนบทบาทของทั้งภาครัฐและผู้ที่สนใจรัฐในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ดังนั้น ผลการศึกษาค้นคว้าจึงนำเสนอข้อเสนอเชิงทฤษฎีที่สำคัญว่า เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในยุคปัจจุบันควรถูกมองในฐานะ “พื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ของการสร้างความเกี่ยวพันทางเศรษฐกิจ” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กระบวนการสร้างภูมิภาคนิยม การพึ่งพาศักยภาพกันระหว่างรัฐ และการแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติ ได้หลอมรวมเข้าด้วยกันอย่างเป็นรูปธรรมผ่านโครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ และการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

2. การอภิปรายผล กรอบการพัฒนาผลประโยชน์แห่งชาติของไทยต่อความร่วมมือกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่ามีลักษณะเป็นความร่วมมือเชิงบูรณาการที่ครอบคลุมหลายมิติ ทั้งด้านโลจิสติกส์ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และวัฒนธรรม โดยสามารถจำแนกรูปแบบความร่วมมือได้ 7 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบความร่วมมือเชิงการพัฒนาแบบองค์รวม 2) รูปแบบความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ 3) รูปแบบความร่วมมือเชิงบูรณาการ 4) รูปแบบความร่วมมือเชิงเครือข่าย 5) รูปแบบความร่วมมือเชิงเศรษฐกิจ 6) รูปแบบความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม 7) รูปแบบความร่วมมือเชิงโลจิสติกส์และการค้าข้ามพรมแดน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนากรอบความร่วมมือไทยและจีนในพื้นที่ชายแดนมิได้จำกัดอยู่เพียงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ แต่เป็นความร่วมมือที่มีตัวแสดงหลากหลายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เป็นผู้ประกอบการเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการขับเคลื่อนการพัฒนา

ในเชิงทฤษฎี ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิดภูมิภาคนิยมใหม่ ของ Hettne ที่มองว่าความร่วมมือระหว่างประเทศในยุคปัจจุบันเกิดขึ้นผ่านการสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มากกว่าการมุ่งเน้นประเด็นความมั่นคงเพียงอย่างเดียว โดยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าและเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเชียงรายได้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่เชื่อมโยงที่เอื้อต่อการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และผู้คน อันนำไปสู่กระบวนการบูรณาการระดับอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติของ Morgenthau โดยเฉพาะมิติของผลประโยชน์แห่งชาติทางอ้อมซึ่งชี้ให้เห็นว่ารัฐไทยสามารถใช้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเชื่อมโยงข้ามพรมแดนเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และลดข้อจำกัดทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศได้ แม้ไทยจะไม่มีพรมแดนติดต่อกับจีนโดยตรงก็ตาม

สำหรับข้อค้นพบเชิงประจักษ์พบว่าผลประโยชน์แห่งชาติของไทยที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าในอนาคตสามารถปรากฏอย่างเด่นชัดในสองมิติ ได้แก่ ด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยว โดยผู้ให้ข้อมูลทุกภาคส่วนมีความเห็น

สอดคล้องกันว่า ผลประโยชน์ด้านโลจิสติกส์มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์มากกว่าด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นรากฐานสำคัญของการเชื่อมโยงการค้า การลงทุน และห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศ ขณะที่ผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนั้นข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญของการวิจัยครั้งนี้คือ การชี้ให้เห็นว่าเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนของจีนเท่านั้น แต่มีศักยภาพเป็น “พื้นที่ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ” (Asian Development Bank, 2023) ที่สามารถเชื่อมโยงผลประโยชน์แห่งชาติของไทยเข้ากับเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภูมิภาคผ่านลาวได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งผลการศึกษายังเสนอรูปแบบการพัฒนากรอบความร่วมมือของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าจำนวน 7 รูปแบบ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยอธิบายลักษณะและทิศทางของความร่วมมือในพื้นที่ชายแดนในอนาคตได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น

อย่างไรก็ตามผลการศึกษายังพบข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่สำคัญคือ ไทยไม่มีพรมแดนติดต่อกับจีนโดยตรง จึงต้องอาศัยลาวเป็นรัฐผ่านทาง (อติสร เสมรัมย์, 2559) ส่งผลให้ผลประโยชน์ที่ไทยได้รับจากเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าส่วนใหญ่ยังเป็นผลประโยชน์ทางอ้อมมากกว่าผลประโยชน์ทางตรงในเชิงพื้นที่และเชิงอำนาจการต่อรอง ดังนั้น หากไทยสามารถพัฒนากรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจชายแดนกับจีนให้มีความเป็นระบบและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกความร่วมมือที่มีอยู่ย่อมจะช่วยยกระดับผลประโยชน์แห่งชาติของไทยทั้งในด้านโลจิสติกส์และด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนเสริมสร้างบทบาทของไทยในฐานะศูนย์กลางความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของภูมิภาคได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ ในระยะสั้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกกับการพัฒนาโลจิสติกส์อำนวยความสะดวกทางการค้าและการเดินทางข้ามพรมแดนบนเส้นทางเชียงของ-ห้วยทราย-หมิงล่า โดยเร่งเชื่อมโยงระบบข้อมูลด้านศุลกากร การตรวจคนเข้าเมือง และการกักกันโรค (CIQ) ให้มีประสิทธิภาพและสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว เพื่อลดต้นทุนและระยะเวลาในการขนส่งสินค้าและการเดินทางของนักท่องเที่ยว ในระยะกลาง ภาครัฐควรเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงไทย-จีน โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมรองรับโครงการรถไฟรางคู่สายเด่นชัย-เชียงราย-เชียงของ การพัฒนาศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ และการยกระดับด่านเชียงของให้เป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ชายแดนที่เชื่อมโยงกับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่า และในระยะยาว ควรผลักดันการจัดทำกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจชายแดนระหว่างไทยกับจีนที่มีความชัดเจนและเป็นทางการมากขึ้น โดยใช้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเชียงรายและเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนหมิงล่าเป็นพื้นที่นำร่องความร่วมมือด้านโลจิสติกส์ การค้า การลงทุน

และการท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างผลประโยชน์แห่งชาติของไทยและยกระดับบทบาทของประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

2. ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน ในระยะสั้น ภาคเอกชนควรเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการค้า การจับคู่ธุรกิจและเวทีเจรจาการค้าระหว่างไทยกับจีนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับผู้ประกอบการในเมืองเหมิงล่า เพื่อสร้างเครือข่ายทางธุรกิจและขยายโอกาสทางการค้าไปสู่ตลาดจีนตอนใต้ ในระยะกลาง ภาคเอกชนควรลงทุนพัฒนาระบบโลจิสติกส์และเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบติดตามสินค้า คลังสินค้าอัจฉริยะ และระบบบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง และลดต้นทุนในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ควรพัฒนาความร่วมมือด้านการแปรรูปสินค้าเกษตร และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าไทยที่ส่งออกไปยังตลาดจีน และในระยะยาว ภาคเอกชนไทยควรพัฒนาความร่วมมือด้านการลงทุนกับภาคธุรกิจในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเหมิงล่า โดยมุ่งสู่การจัดตั้งเครือข่ายธุรกิจไทยกับจีน การพัฒนาเขตอุตสาหกรรมร่วม และการสร้างห่วงโซ่อุปทานที่เชื่อมโยงระหว่างไทยและจีนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในระดับภูมิภาค

3. ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการในพื้นที่ ในระยะสั้น ผู้ประกอบการควรยกระดับคุณภาพสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคชาวจีน โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะด้านภาษา การสื่อสาร และการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการให้เข้าถึงตลาดจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะกลาง ผู้ประกอบการควรพัฒนาแพ็คเกจการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทางเชียงราย-บ่อแก้ว-เหมิงล่า และในระยะยาว ควรรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายธุรกิจชายแดนไทย-จีน เพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางการตลาด พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการร่วมกัน และเชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานระดับภูมิภาค ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ชายแดนอย่างยั่งยืน

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งถัดไป การวิจัยในอนาคตควรมุ่งศึกษากรอบความร่วมมือของไทยในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเหมิงล่าอย่างเชิงลึก โดยวิเคราะห์บทบาทของรัฐบาลในมิติยุทธศาสตร์ การบริหารผลประโยชน์ และการใช้ความร่วมมือข้ามพรมแดนเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจและการเมืองควบคู่กับการประเมินผลประโยชน์ที่ไทยได้รับในด้านเศรษฐกิจ สังคมและนโยบาย รวมถึงการศึกษาการเชื่อมโยงด้านโลจิสติกส์ในบริบทห่วงโซ่อุปทานระดับภูมิภาคและโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ตลอดจนความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น การเปรียบเทียบกับเขตเศรษฐกิจพิเศษอื่นและการศึกษาบทบาทเชิงยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ของไทย เพื่อเสนอแนวทางเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและอำนาจต่อรองของประเทศในอนาคต

บรรณานุกรม

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2564). **กรอบความร่วมมือ**. ค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2568, สืบค้นจาก <https://www.mfa.go.th/th/content-category/5d5bcb4e15e39c3060006872>
- กุลลินี นุทธากลิน. (2559). **ประเทศไทยกับเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ชัย อัครเศรณี. (2547). **เหลียวหลังแลหน้า: ยี่สิบปีเศรษฐกิจสังคมไทย**. ค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2568, จาก https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2013/07/YE2004_1_04.pdf
- มาลีวรรณ พงษ์สวัสดิ์. (2543). **EC323 เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยเทคโนโลยี (Economics of Technology)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง. (2556). **ยูนนานต้น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน” หวังเชื่อมตลาดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ (1)**. ค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2568, สืบค้นจาก <https://thaibizchina.com/other/ยูนนานต้น-เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน/>
- สมาสี สุขตานนท์. (2562). **เส้นทางสายไหมใหม่ เส้นทางแห่งอนาคต**. ค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2568, สืบค้นจาก <http://www.cuti.chula.ac.th/triresearch/saimai/2/saimai.html>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). **ภูมิภาคนิยมกับอาเซียน**. ค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2568, สืบค้นจาก <https://library.parliament.go.th/sites/default/files/assets/files/works/academic%20office/books/pdf/NALT-work-academic-2557-oranich.pdf>
- อดิศร เสมแย้ม. (2559). **รถไฟ-จีน ลาว: “จักรวรรดินิยมใหม่” หรือ “สมประโยชน์”**. สถาบันเอเชียศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 2-6.
- Asian Development Bank. (2023). **GMS cross-border economic cooperation zones: A strategic outlook for regional integration**. <https://www.adb.org>
- Bui Thi Minh Tam. (2019). **SEZ development in Cambodia, Thailand and Vietnam and the regional value chains**. IDE-JETRO. from https://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Reports/Brc/pdf/24_05.pdf
- Hettne, B. (1999). **Globalization and the new regionalism: The second great transformation**. In B. Hettne, A. Inotai, & O. Sunkel (Eds.), *Globalism and the new regionalism* (pp. 1–24). Hampshire, UK: Macmillan Press.
- Mao Hanying. (2014). **Geopolitics and geoeconomics patterns and countermeasures surrounding China**. From <http://www.Progressing geography.com/EN/>

10.11820/dlkxjz.2014.03.001

Morgenthau, H. J. (1968). **National interest**. In D. L. Sills (Ed.), **International encyclopedia of the social sciences** (Vol. 11, pp. 34–40). New York, NY: Macmillan & Free Press.

Rosenau, J. N. (1969). “Toward the Study of National-International Linkages,” in **Linkage Politics: Essay on the Convergence of National and International System**, ed. James N. Rosenau (New York: The Free Press, 1969), 44–66.

Zeng, D. Z. (2012). **China’s special economic zones and industrial clusters: Success and challenges**. Washington, DC: World Bank.

Zhao, Q. (1996). **Interpreting Chinese foreign policy: The micro–macro linkage approach**. New York, NY: Oxford University Press.